

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК АДВОКАТА ЯК ПОТЕРПІЛОГО В СКЛАДАХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА АДВОКАТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

КОРОТЮК Михайло Геннадійович - аспірант Класичного приватного університету, адвокат

ORCID: 0009-0008-2098-1076

DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2024.2.6>

Стаття присвячена визначенню особливостей ознак адвоката як потерпілого від кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 358, статтями 374, 380, 397, 398, 399, 400, 400-1 Кримінального кодексу України. Встановлено, що в кримінально-правових нормах вказівка на адвоката – потерпілого закріплена законодавцем таким чином: а) шляхом вказівки на правовий статус адвоката і використання терміна «захисник» або «представник особи по наданню правової допомоги»; б) шляхом вказівки на правовий статус адвоката, а також ознаку здійснення ним адвокатської діяльності чи надання правничої допомоги; в) шляхом вказівки на правовий статус адвоката, а також правовий чи інший зв'язок з іншим потерпілим. Виділення кримінальних правопорушень, що посягають на адвокатську діяльність, за особливим потерпілим-адвокатом дозволило визначити такі їх групи: А) кримінальні правопорушення, у яких адвокат є основним (обов'язковим) потерпілим (ч. 1 ст. 374, ст. 380, ч. 1 ст. 397, ч. 1 ст. 398, ч. 2 ст. 398, ч. 3 ст. 398, ч. 1 ст. 399, ст. 400); Б) кримінальні правопорушення, у яких адвокат є потерпілим за певних умов (ч. 1 ст. 374); В) кримінальні правопорушення, які посягають на адвокатську діяльність, але в яких адвокат не може бути потерпілим, оскільки визначений у складі кримінального правопорушення як спеціальний суб'єкт (ст. 358, ст. 400-1). На підставі проведеного аналізу зроблено висновок про те, що в кримінально-правових нормах існують істот-

ні прогалини, які нечітко визначають адвоката як потерпілого, що пов'язано з недоліками визначення основних понять, що містяться в кримінально-правових нормах і, зокрема, їх невідповідністю регулятивному законодавству (зокрема, поняття «захисник» і «представник особи наданню правової допомоги»). Посягання на адвоката взагалі, але не тільки на того, хто виконує функції захисту у кримінальному процесі, володіє по своїй суті ознакою суспільної небезпеки, оскільки порушує належний порядок здійснення адвокатської діяльності і завдає або може створити загрозу завдання шкоди об'єкту кримінально-правової охорони. Тому неточним видається застосування в статтях 397, 398, 399, 400 термінів «захисник» і «представник особи по наданню правової допомоги». Найбільш вдалим вбачається застосування в цих випадках термінів «адвокат» та «суб'єкт надання правничої допомоги», що показувало б суспільну небезпеку посягань на адвокатську діяльність без прив'язки до виконання адвокатом повноважень лише в кримінальному процесі.

Ключові слова: адвокат, потерпілий, захисник, правнича допомога, посягання, адвокатська діяльність, кримінальне правопорушення.

Постановка проблеми

Адвокатура і адвокатська діяльність займають особливе місце в суспільному житті. Адвокатура як інститут громадянського суспільства забезпечує належний захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб,

дотримання державою основних гарантій прав і свобод людини і громадянина, а також є невід'ємною частиною правосуддя. З цих підстав порушення належного порядку функціонування цього інституту неодмінно спричиняє порушення фундаментальних прав, свобод та інтересів людини і громадянина. Особливо небезпечними є кримінальні правопорушення, які безпосередньо спрямовані і посягають на адвокатську діяльність. Підвищена суспільна небезпечність таких посягань пов'язана із тим, що порушують належний порядок здійснення адвокатської діяльності, а також завдають шкоди чи створюють загрозу її завдання як безпосередньо адвокату, так і іншим учасникам правовідносин, що складаються у зв'язку із здійсненням адвокатської діяльності, а також іншим особам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Деякі окремі питання, що стосуються визначення встановлення правової охорони адвокатської діяльності були розкриті в працях таких вчених, як Бірюкова А. М. [1], Вільчик Т. Б. [2], Козьм'яних А. В. [7], Тацій Л. В. [10], Хотенець П. В. [12] та ін. Однак, у згаданих дослідженнях ознаки адвоката як потерпілого комплексно не розкривалися.

Постановка завдання

Водночас, саме дослідження ознак адвоката як потерпілого від посягань на адвокатську діяльність дозволяє не тільки розкрити особливості механізму заподіяння шкоди об'єкту суспільно небезпечного посягання, але й виявити можливі прогалини в правовому регулюванні і кримінально-правовій охороні адвокатської діяльності як охоронюваної Кримінальним законом соціальної цінності. Тим більше це видається необхідним з огляду на те, що саме адвокат є основним суб'єктом правовідносин, що складаються у зв'язку із здійсненням адвокатської діяльності. Таким чином, вбачається обґрунтованим і доцільним проаналізувати особливості ознак такого потерпілого, як адвокат у складах кримінальних правопорушень, які посягають на адвокатську діяльність.

Виклад основного матеріалу

Видається, що при розкритті особливостей посягань на адвокатську діяльність, передусім, важливо враховувати межі кримінально-правової охорони адвокатської діяльності. До компонентів об'єкта кримінально-правової охорони адвокатської діяльності ми відносимо наступні соціальні цінності: 1) потерпілі (до яких можуть бути віднесені: адвокат; клієнт адвоката; інші фізичні або юридичні особи, які звернулися до адвоката; помічник адвоката; стажист адвоката; інша особа, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом; адвокатське бюро; адвокатське об'єднання; особа, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю; держава; а також інші особи, прав та інтересів яких може стосуватися здійснення адвокатської діяльності); 2) права, свободи та інтереси адвоката; інших фізичних або юридичних осіб; працівників адвоката; адвокатського бюро; адвокатського об'єднання; особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю; держави; а також інших осіб, прав та інтересів яких може стосуватися здійснення адвокатської діяльності; 3) соціальні зв'язки, що складаються між адвокатом та фізичними і юридичними особами, та/або державою і засновуються на встановленому законодавством (належному) порядку здійснення адвокатської діяльності, реалізації професійних прав та обов'язків адвоката, здійснення правосуддя і забезпечення захисту прав заінтересованих осіб, недопущення їх порушення і відновлення у разі порушення, а також можливості повноцінної реалізації правомочностей адвоката, у межах яких задовольняються майнові та немайнові інтереси учасників правовідносин адвокатської діяльності, суспільні та державні інтереси; 4) нематеріалізовані і матеріалізовані блага, до яких належать якісна професійна правнича допомога; майнові і немайнові інтереси адвоката і клієнта тощо.

При цьому, при визначенні кола суспільно небезпечних діянь, які посягають на адвокатську діяльність **системоутворюючим поняттям є поняття «адвокат»**, а ознака

його правового статусу (право на здійснення адвокатської діяльності) має криміноутворююче значення, оскільки впливає на всі інші компоненти відповідної групи правовідносин. Враховуючи це, **усім кримінальним правопорушенням, які посягають на адвокатську діяльність (що передбачені статтями ч. 2 ст. 358, 374, 380, 397, 398, 399, 400, 400-1 Кримінального кодексу України [8]), характерні наступні ознаки:**

1) **особливий потерпілий** (адвокат, особа, яка має визначений законом правовий статус, особа, яка є учасником правовідносин адвокатської діяльності, тощо) (крім ст. 358);

2) **особливі права, свободи, інтереси суб'єкта, яка є учасником правовідносин адвокатської діяльності, або іншої особи;**

3) **у деяких випадках – особливий предмет кримінального правопорушення** (інформація, що становить предмет адвокатської діяльності, майно, що належить адвокату, офіційний документ тощо).

Проаналізувавши вищезазначені кримінально-правові норми, що визначають відповідальність за посягання на адвокатську діяльність, можна виділити **такі категорії потерпілих від цих посягань та їх особливості:**

1. Адвокат як потерпілий визначений у кримінально-правових нормах таким чином:

1.1. шляхом вказівки на правовий статус адвоката і використання терміна «захисник» або «представник особи по наданню правової допомоги» (у цих випадках достатнім при кримінально-правовій кваліфікації діяння є встановлення наявності в особи на момент вчинення посягання правового статусу адвоката) (наприклад, «порушення встановлених законом гарантій» адвокатської діяльності, порушення професійної таємниці (ст. 397));

1.2. шляхом вказівки на правовий статус адвоката, а також ознаку здійснення ним адвокатської діяльності чи надання правничої допомоги (наприклад, «здійснення правомірної діяльності захисника», «представник особи по наданню правової допомоги» (ч. 1 ст. 397), «у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги» (статті 398, 399, 400)); у цьому випадку адвокат набуває

статус потерпілого у разі встановлення факту наявності такої додаткової ознаки;

1.3. шляхом вказівки на правовий статус адвоката, а також правовий чи інший зв'язок з іншим потерпілим (наприклад, недопущення адвоката, інше грубе порушення права на захист (ч. 1 ст. 374); члени сім'ї, близькі родичі (ст. 380); близькі родичі адвоката (статті 398, 399, 400); у цих випадках, як правило, вчинення посягання на адвокатську діяльність має наслідком заподіяння шкоди чи створення загрози її заподіяння одночасно кільком потерпілим; кваліфікація таких діянь потребує встановлення факту наявності/відсутності правового чи іншого зв'язку, визначеного у кримінально-правовій нормі;

1.4. шляхом вказівки на правовий статус адвоката, а також додатковий правовий статус, яким він володіє («особа, яка бере участь у кримінальному судочинстві» (ст. 380), адвокат як власник майна (статті 398, 399).

Виділення кримінальних правопорушень, що посягають на адвокатську діяльність, за особливим потерпілим-адвокатом дозволяє визначити такі їх групи:

А) *кримінальні правопорушення, у яких адвокат є основним (обов'язковим) потерпілим* (у таких посяганнях суспільно небезпечний вплив спрямований проти адвоката і, відповідно, адвокату завдається шкода чи створюється загроза заподіяння шкоди у всіх випадках вчинення такого правопорушення), що включають у себе: недопущення адвоката (ч. 1 ст. 374), неприйняття рішення, несвоєчасне прийняття рішення або прийняття недостатньо обґрунтованих рішень, а також невжиття, несвоєчасне вжиття достатніх заходів для безпеки адвоката як особи, що бере участь у кримінальному судочинстві (ст. 380); вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника; порушення встановлених законом гарантій адвокатської діяльності; порушення професійної таємниці (ч. 1 ст. 397); погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо захисника, а також близьких родичів у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ч. 1 ст. 398);

умисне заподіяння захиснику або близьким родичам легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ч. 2 ст. 398); умисне заподіяння захиснику у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, тяжкого тілесного ушкодження (ч. 3 ст. 398); умисне знищення або пошкодження майна, що належить захиснику або близьким родичам, у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ч. 1 ст. 399); вбивство або замах на вбивство захисника або близьких родичів у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ст. 400);

Б) кримінальні правопорушення, у яких адвокат є потерпілим за певних умов (такі посягання завдають шкоду адвокатській діяльності або створюють загрозу її завдання лише у разі спричинення негативних змін в компонентах об'єкта кримінально-правової охорони), а саме: ненадання своєчасно захисника; інше грубе порушення права на захист (ч. 1 ст. 374);

В) кримінальні правопорушення, які посягають на адвокатську діяльність, але в яких адвокат не може бути потерпілим, оскільки визначений у складі кримінального правопорушення як спеціальний суб'єкт (ст. 358, ст. 400-1).

Важливо звернути увагу на той факт, що **адвокат позначається у кримінально-правових нормах наступним чином:**

- шляхом використання терміна «захисник» чи «представник особи по наданню правової допомоги» (статті 374, 397, 398, 399, 400);

- шляхом вказівки на участь у судовому процесі певного виду (особа, яка бере участь у кримінальному судочинстві) (ст. 380);

- шляхом використання терміна «адвокат» (статті 358, 400-1).

В усіх зазначених випадках Кримінальний закон вказує на необхідність звернення до інших нормативно-правових актів для розкриття змісту відповідного терміна (бланкетні диспозиції). Як відзначає Г. З. Яремко, бланкетна диспозиція в статті Особливої частини КК України – це структурний елемент заборонної кримінально-правової норми, який безпосередньо лише абстрактно називає або описує окремі озна-

ки складу злочину, а для їх конкретизації відсилає (прямо чи опосередковано) до приписів інших галузей права, що можуть бути формалізовані у нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах та правових звичаях, і які виступають додатковою нормативною підставою кримінально-правової кваліфікації [14, 44]. О. В. Ус вказує на те, що при кваліфікації злочину, передбаченого бланкетною диспозицією, необхідно з'ясувати та розкрити (конкретизувати) зміст бланкетних ознак елементів складу конкретного злочину. З цією метою слід встановити характер (вид) правозастосовної ситуації та нормативно-правовий акт (систему нормативно-правових актів) іншої галузі права, що містить розкриття та конкретизацію змісту бланкетної ознаки (диспозиції) [11].

Розкриття терміна «захисник» потребує звернення до ст. 45 Кримінального процесуального кодексу України, де визначено, що *захисником* є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію). Захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

У цьому визначенні варто звернути увагу на такі аспекти, що є важливими для встановлення змісту цього поняття. **По-перше**, вказана вище норма Кримінального процесуального кодексу України для визначення поняття «захисник» використовує термін «адвокат», тобто відсилає до спеціального законодавства про адвокатуру. У той же час, у цій же нормі законодавець обмежує значення поняття «адвокат» (порівняно із

тим, що міститься в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») шляхом вказівки на здійснення адвокатом конкретного різновиду адвокатської діяльності (захисту) і по відношенню до осіб з визначеним законом процесуальним статусом у кримінальному процесі (підозрюваний, особа, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинувачений, засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, особа, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію)). **По-друге**, співвідношення понять «захисник» і «адвокат» показує, що в розумінні Кримінального процесуального кодексу України захисником є лише адвокат, який здійснює захист. Однак, такий підхід законодавця викликає заперечення, оскільки значним чином обмежує застосування кримінально-правових норм. Зокрема, викликає запитання, чи мають такі посягання, як «порушення встановлених гарантій адвокатської діяльності», «порушення адвокатської таємниці», «погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна» тощо різний ступінь суспільної небезпеки, якщо вчиняються щодо адвоката, який здійснює захист у кримінальному процесі, або щодо адвоката, який здійснює представництво чи надання інших різновидів правничої допомоги? Якщо б це було так, то, наприклад, такі цінності, як «життя і здоров'я захисника» та «життя і здоров'я адвоката», мали би визнаватися такими, що мають різну суспільну значимість, що не є обґрунтованим та логічним, адже посягання на такі соціальні цінності пов'язані із володінням особою особливим правовим статусом адвоката і спрямовані одразу на цінності, пов'язані із біологічним існуванням людини (життя і здоров'я), а також на адвокатську діяльність. Таким чином, в обох таких випадках суспільна небезпечність є матеріальною (змістовною) ознакою вчинюваної поведінки [9, 37], а отже, така

поведінка має охоплюватися кримінально-правовою заборонаю. До речі, посилання на посаду адвоката міститься у різних процесуальних нормах іншого галузевого спрямування: ст. 15 Цивільного процесуального кодексу України, де зазначено, що представництво у суді як вид правничої допомоги здійснюється тільки адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом. Безоплатна правнича допомога надається в порядку, встановленому законом, що регулює надання безоплатної правничої допомоги [13]; ст. 16 Господарського процесуального кодексу, де вказано, що представництво в суді, як вид правничої допомоги, здійснюється тільки адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом [3]. При цьому, звернувшись до формулювання «представник особи по наданню правової допомоги», що міститься у розглянутих кримінально-правових положеннях, видається, що це поняття застосувати до адвоката недоцільно, оскільки інші нормативні акти, крім Кримінального кодексу України, не містять визначення поняття «представник особи по наданню правової допомоги» (термін «правова допомога» взагалі не використовується), і це поняття не кореспондується з положеннями ані Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [4], ані Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» [5], у яких чітко розмежовується зміст значень «правнича допомога» як більш широкого, і адвокатська діяльність та її форми (як більш вузького і такого, що охоплює собою не тільки представництво і захист). Крім того, орієнтуючись на положення Закону України «Про безоплатну правничу допомогу», звернемо увагу на те, що законодавець використовує термін «суб'єкти надання правничої допомоги», якими для первинної правничої допомоги є органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; центри з надання безоплатної правничої допомоги; спеціалізовані установи з надання безоплатної первинної правничої допомоги, утворені органами місцевого самоврядування з урахуванням потреб територіальної громади; юридичні особи приватного права, які ма-

ють право надавати правничу допомогу, залучені органами місцевого самоврядування у встановленому законом порядку; адвокати та інші фахівці у відповідній галузі права, залучені органами місцевого самоврядування у встановленому законом порядку (ст. 9); а також для вторинної правничої допомоги є адвокат або працівник центру з надання безоплатної правничої допомоги (ст. 26). Норми Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» вказують на те, що правничу допомогу пов'язана із комплексом правничих послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення (ст. 1), тобто є значно ширшими, ніж поняття «представництво», зафіксоване у положеннях Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Таким чином, видається, що у кримінально-правових нормах існують істотні прогалини, які нечітко визначають адвоката як потерпілого. При цьому, на нашу думку, посягання на адвоката взагалі, але не тільки на того, хто виконує функції захисту в кримінальному процесі, володіє по своїй суті ознакою суспільної небезпеки, оскільки порушує належний порядок здійснення адвокатської діяльності і завдає або може створити загрозу завдання шкоди об'єкту кримінально-правової охорони. Тому неточним видається застосування у статтях 397, 398, 399, 400 термінів «захисник» і «представник особи по наданню правової допомоги». Найбільш вдалим, на нашу думку, було б застосування у цих випадках термінів «адвокат» та «суб'єкт надання правничої допомоги», що показувало б суспільну небезпеку посягань на адвокатську діяльність без прив'язки до виконання адвокатом повноважень лише в кримінальному процесі. **По-третє**, представлені у досліджуваних кримінально-правових нормах вказівки на потерпілих не враховують деяких осіб, яким може завдаватися шкода у разі вчинення подібних за суттю посягань. Зокрема, йдеться про адвоката, який на момент вчинення суспільно небезпечного діяння, припинив професійну діяльність або з інших причин втратив правовий статус адвоката. **По-четверте**, адвокат (захисник)

не зазначений у якості потерпілого у ст. 374 Кримінального кодексу України, хоча діяннями, передбаченими у цій нормі, завдається шкода або створюється загроза її завдання адвокатській діяльності.

Розкриття значення поняття «особа, яка бере участь у кримінальному судочинстві» вимагає звернення до Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [6]. У ст. 2 цього Закону встановлено, що право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, зазначених у статтях 1 і 7 цього Закону, за наявності відповідних підстав мають (серед іншого) підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», *заходами забезпечення безпеки є:* а) особиста охорона, охорона житла і майна; б) видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку; в) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження; г) заміна документів та зміна зовнішності; д) зміна місця роботи або навчання; е) переселення в інше місце проживання; є) поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення; ж) забезпечення конфіденційності відомостей про особу; з) закритий судовий розгляд. З урахуванням характеру і ступеня небезпеки для життя, здоров'я, житла та майна осіб, взятих під захист, можуть здійснюватися й інші заходи безпеки. Таким чином, у цій нормі для розкриття змісту поняття «особа, яка бере участь у кримінальному судочинстві» також міститься посилання на ст. 45 Кримінального процесуального кодексу України, у якій, у свою чергу, для розкриття поняття «захисник» використовується посилання на спеціальне законодавство про адвокатуру, про що було зазначено детально вище. Отже, адвокат як потерпілий від посягання, передбаченого ст. 380 Кримінального кодексу України, у такому випадку, має володіти статусом захисника (тобто здійснювати захист), а також статусом учасника кримінального судочинства.

Використовуючи в Кримінальному законі формулювання «особа, яка бере участь у кримінальному судочинстві», законодавець визначає не лише адвоката, а цілу групу осіб, які беруть участь у судовому процесі, тому, на нашу думку, такий вислів є цілком доречним.

Розкриття змісту поняття «адвокат» потребує звернення до спеціального законодавства про адвокатуру і, передусім, до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Звернемо увагу на те, що законодавець використовує термін «адвокат» для позначення спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.

Висновки

Вказівка у Кримінальному законі тільки на суспільно небезпечний вплив на адвоката-захисника, по суті, визначає лише один із різновидів такого впливу, що здатен спричинити негативні зміни в компонентах адвокатської діяльності як охоронюваної законом цінності, і не враховує низку інших можливих суб'єктів адвокатської діяльності і осіб, що можуть бути включені у правовідносини адвокатської діяльності. Однак, повноцінна кримінально-правова охорона адвокатської діяльності має враховувати всі можливі прояви суспільно небезпечної поведінки і посягань на адвокатську діяльність, а також вказувати на повне коло можливих потерпілих. Відтак, кримінально-правові норми мають бути доповнені. Зокрема, найбільш вдалим вбачається застосування для позначення адвоката-потерпілого у кримінально-правових нормах термінів «адвокат» та «суб'єкт надання правничої допомоги», що показувало б суспільну небезпеку посягань на адвокатську діяльність з урахуванням положень регулятивного законодавства.

Література

1. Бірюкова А. М. Забезпечення адвокатурою конституційного права обвинуваченого на захист у кримінальному процесі України: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза / Бі-

рюкова Аліна Миколаївна; Одеська національна юридична академія. – Одеса, 2006. – 206 с.

2. Вільчик Т. Б. Юридична природа адвокатури та проблеми організації її діяльності / Т. Б. Вільчик // Університетські наукові записки : часопис Хмельницького університету управління та права: Право. Економіка. Управління. Хмельницький, 2011. – №4. – С. 327-332

3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII // Відомості Верховної Ради України, 1992, N 6 (11.02.92), ст. 56

4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI // Голос України, 2012, 08, 14.08.2012 N 148-149

5. Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» від 02.06.2011 № 3460-VI // Голос України, 2011, 07, 08.07.2011 N 122

6. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23.12.1993 № 3782-XII // Відомості Верховної Ради України, 1994, N 11 (15.03.94), ст. 51

7. Козьмініх А. В. Роль інституту адвокатури в реалізації правозахисної функції громадянського суспільства: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук: спеціальність – 23.00.02: політичні інститути та процеси / Козьмініх Альона Віталіївна; Одеська національна юридична академія. – Одеса, 2008. – 18 с.

8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Офіційний вісник України, 2001, N 21 (08.06.2001), ст. 920

9. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : У 2 т. – Т. 1 / За заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури. – 2009. – 964 с.

10. Тацій Л. В. Юридична природа адвокатури в системі захисту прав і свобод людини і громадянина: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: спеціальність – 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Тацій Лариса Василівна; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2008. – 18 с.

11. Ус О. В. Кваліфікація злочину, передбаченого бланкетною диспозицією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14783/1/Us_179-186.pdf

12. Хотенець П. В. Правовий статус адвоката в Україні: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: спеціальність – 12.00.10 – судоустрій, прокуратура та адвокатура / Хотенець Павло Васильович; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2002. – 23 с.

13. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV // Офіційний вісник України, 2004, N 16 (07.05.2004), ст. 1088

14. Яремко Г. З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального Кодексу України. – Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2011. – 432 с.

References

1. Biryukova A. M. Ensuring the constitutional right of the accused to defense in the criminal process of Ukraine by the legal profession: thesis for obtaining the scientific degree of candidate of legal sciences: specialty 12.00.09 – criminal process and criminology; forensic examination / Alina Mykolaivna Biryukova; Odesa National Law Academy. – Odesa, 2006. – 206 p.

2. Vilchik T. B. Legal nature of advocacy and problems of organization of its activity / T. B. Vilchik // University scientific notes: journal of Khmelnytskyi. University of Management and rights: Law. Economy. Management. Khmelnytskyi, 2011. – No. 4. – P. 327-332

3. Economic Procedural Code of Ukraine dated 06.11.1991 No. 1798-XII // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 1992, No. 6 (11.02.92), Art. 56

4. Law of Ukraine «On Advocacy and Advocacy» dated 07/05/2012 No. 5076-VI // Voice of Ukraine, 2012, 08, 08/14/2012 N 148-149

5. Law of Ukraine «On Free Legal Aid» dated 02.06.2011 No. 3460-VI // Voice of Ukraine, 2011, 07, 07/08/2011 N 122

6. Law of Ukraine «On ensuring the safety of persons participating in criminal proceedings» dated 12.23.1993 No. 3782-XII // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 1994, N 11 (15.03.94), Art. 51

7. Kozminykh A. V. The role of the advocacy institute in the implementation of the human rights function of civil society: autoref. thesis for obtaining the scientific degree of candidate of political sciences: specialty – 23.00.02: political institutions and processes / Kozminykh Alyona Vitaliyivna; Odesa National Law Academy. – Odesa, 2008. – 18 p.

8. Criminal Code of Ukraine dated 04/05/2001 No. 2341-III // Official Gazette of Ukraine, 2001, N 21 (06/08/2001), Art. 920

9. Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine: In 2 vols. – Vol. 1 / For general ed. P. P. Andrushka, V. G. Honcharenko, E. V. Fesenko. – 3rd ed., revised. and additional – K.: Alert; CNT; Center of educational literature. – 2009. – 964 p.

10. Tatsii L. V. The legal nature of advocacy in the system of protection of the rights and freedoms of a person and a citizen: autoref. thesis for obtaining the scientific degree of candidate of legal sciences: specialty – 12.00.01 – theory and history of the state and law; history of political and legal students / Tatsii Larisa Vasylivna; Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2008. – 18 p.

11. Us O. V. Qualification of the crime provided for by the blanket disposition [Electronic resource]. – Access mode: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14783/1/Us_179-186.pdf

12. Khotenets P. V. Legal status of a lawyer in Ukraine: autoref. thesis to obtain the scientific degree of candidate of legal sciences: specialty – 12.00.10 – judiciary, prosecutor's office and advocacy / Khotenets Pavlo Vasyliovych; National Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise. – Kharkiv, 2002. – 23 p.

13. Civil Procedure Code of Ukraine dated 03/18/2004 No. 1618-IV // Official Gazette of Ukraine, 2004, N 16 (05/07/2004), Art. 1088

14. Yaremko G. Z. Blanket dispositions in the articles of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. – Lviv: Lviv. state University of Internal Affairs cases, 2011. – 432 p.

**Korotiuk M. G.
PARTICULARS OF DETERMINING AN
ADVOCATE AS A VICTIM IN CRIMINAL
OFFENSES THAT INTERFERE WITH
ADVOCATE ACTIVITIES**

The article is devoted to defining the characteristics of a lawyer as a victim of criminal offenses provided for in Part 2 of Art. 358, Articles 374, 380, 397, 398, 399, 400, 400-1 of the Criminal Code of Ukraine. It has been established that in the criminal law regulations, the reference to the advocate – the victim is fixed by the legislator as follows: a) by indicating the legal status of the advocate and using the term «defender» or «representative of the person providing legal assistance»; b) by indicating the advocate's legal status, as well as the indication of advocate's practice as a lawyer or the provision of legal assistance; c) by indicating the advocate's legal status, as well as a legal or other connection with another victim. The allocation of criminal offenses that encroach on the activity of a advocate by a special victim- advocate made it possible to define the following groups of them: A) criminal offenses in which the advocate is the main (mandatory) victim (Part 1 of Article 374, Article 380, Part Article 397, Part 1, Article 398, Part 1, Article 398, Part 2, Article 398, Part 3, Article 399, Part 1, Article 400); B) criminal offenses in which the advocate is the victim under certain conditions (Part 1 of Article 374); C) criminal offenses that

encroach on the activity of an advocate, but in which the advocate cannot be a victim, since an advocate is defined as a special subject in the composition of the criminal offense (Article 358, Article 400-1). On the basis of the analysis, it was concluded that there are significant gaps in the criminal law norms that vaguely define the advocate as a victim, which is connected with the shortcomings of the definition of the main concepts contained in the criminal law norms and, in particular, their inconsistency with the regulatory legislation (in particular, the concept of «defender» and «representative of a person providing legal aid»). Assault on an advocate in general, but not only on a person who performs the functions of defense in a criminal trial, has in its essence a sign of public danger, since it violates the proper procedure for the exercise of the advocate's activity and causes or may create a threat of causing damage to the object of criminal legal protection. Therefore, the use of the terms «defender» and «representative of a person providing legal assistance» in Articles 397, 398, 399, 400 seems to be inaccurate. The most successful application in these in cases of the terms «advocate» and «subject of legal aid provision», which would show the public danger of encroachment on the activity of a lawyer without reference to the advocate's performance of powers only in criminal proceedings.

Key words: *advocate, victim, defender, legal aid, encroachment, advocate activity, criminal offense.*